

HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

SINT-MARTINUSKERK - Einde Were

De Sint-Martinuskerk is gelegen aan de in 1864, op een gedempte stadswal, aangelegde Einde Were en Antoon Triestlaan.

Volgens Antonius Sanderus werd de kerk gesticht in 941 en gewijd door bisschop Transmarus van Doornik.

Een eerste schriftelijke verwijzing is te vinden in een charter van Lotarus van 15 mei 967. Abt Othobold van Sint-Baafs schreef tussen 1019 en 1030 een brief aan de gemalin van graaf Boudewijn IV. Daarin geeft hij een opsomming van de bezittingen van de abdij. De kerk van Ekkergerm wordt hierin met naam genoemd.

Andere documenten, zoals die van bisschop Balderic uit 1105 en van paus Adriaen van 31 december 1156 maken eveneens gewag van de kerk.

Bij de wijding van het hoogaltaar, tussen 1073 en 1075, is abt Steven van Ecmont aanwezig.

Een brand vernielde de kerk in 1123, maar kort daarop werd ze terug opgebouwd.

De oudste elementen van de huidige kerk dateren uit het laatste kwart van de twaalfde eeuw. In die periode bouwde men vermoedelijk een nieuwe romaanse kerk.

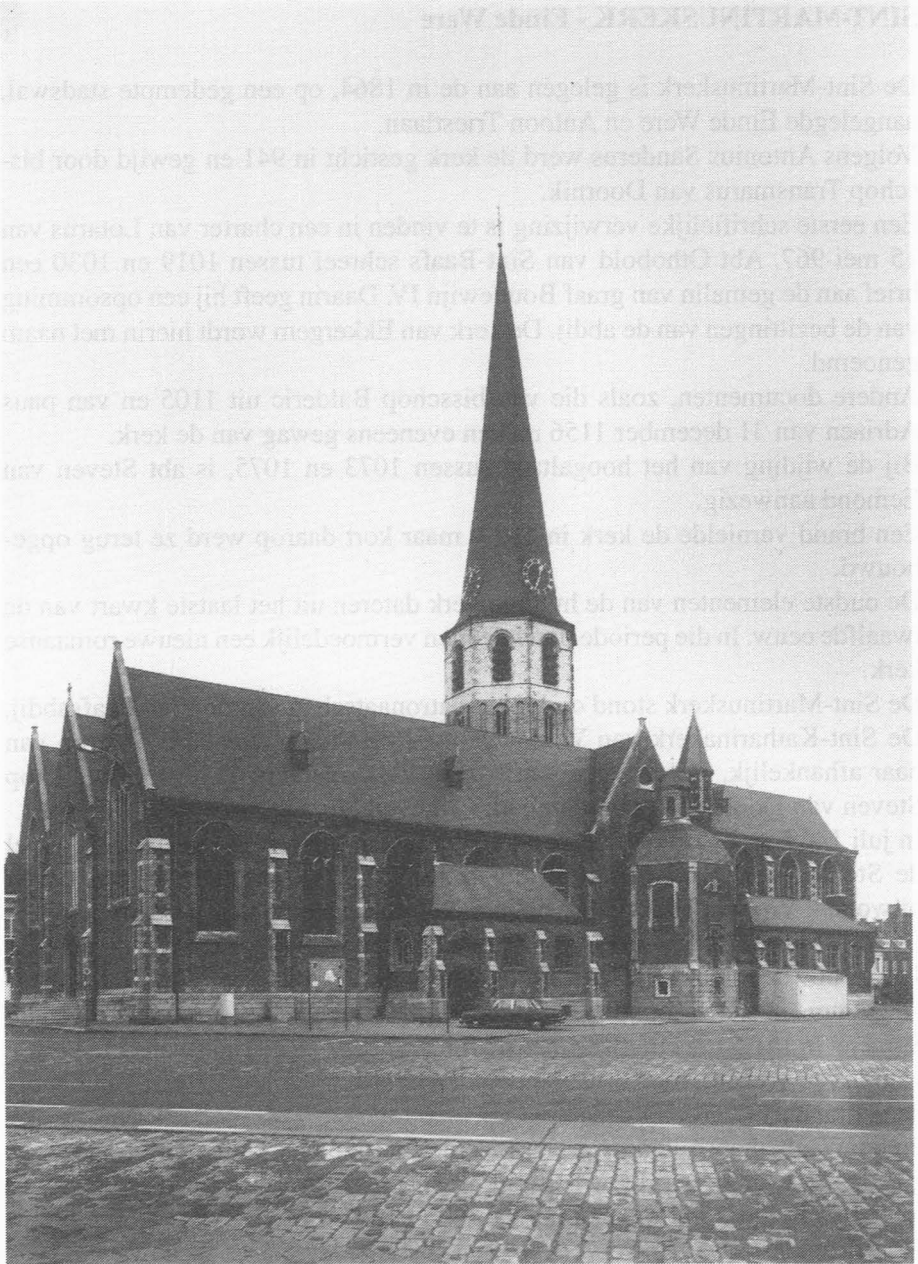
De Sint-Martinuskerk stond onder het patronaatschap van de Sint-Baafsabdij. De Sint-Katharinakerk van Wondelgem en de Sint-Michielskerk waren van haar afhankelijk. De eerstgenoemde kerk werd reeds in 1193 door bisschop Steven van Doornik tot parochiekerk verheven.

In juli 1469 was Ekkergermkerk getuige van een bijzonder schouwspel. Karel de Stoute en zijn echtgenote Margaretha van York kwamen er een dienst bijwonen. Vijf jaar later deed Margaretha haar bezoek nog eens over.

De Sint-Martinuskerk onderging heel wat verbouwingen. Zo werd de periode 1502-1509 de toren met één geleding verhoogd, voorzien van acht spitsvormige galmgaten en bekroond met een naaldspits naar een ontwerp van Lieven de Somere. In 1512-1521 bouwde men de zuiderzijbeuk en de kapel van O.L. Vrouw van Zeven Weeën. Voor laatstgenoemde kapel schonk abt Lieven Hughenois de gebrandschilderde ramen.

Pieter Waghemans uit Antwerpen leverde in 1515 een kleine en in 1530 een grote klok voor de vernieuwde toren. Eveneens uit Antwerpen afkomstig waren de twee nieuwe klokken, één van 600 pond en één van 414 pond, die in 1558 de andere kwamen vervoegen. Een jaar later leverde de weduwe van Joos de Backere uit Antwerpen een vijfde, 474 pond zware klok.

Door bouwmeester Jan de Somere werd in 1527 de noorderzijbeuk aangebouwd waardoor de kerk het uitzicht kreeg van een driebeukige hallekerk.

De St.-Martinuskerk.

In 1538 voorzag men de kerk van een nieuwe westgevel in witte Balegemse steen en in 1554-1556 van een zuiderportaal en een reliekkamer.

Op die bewuste 22 augustus 1566 beperkten de beeldenstormers hun vernielzucht tot het verminken en omvertrekken van een aantal beelden.

Erger was het gesteld toen tijdens de nacht van 19 op 20 november 1570 door een blikseminslag de toren ernstig werd beschadigd en de spits afbrandde.

Tijdens de Gentse Calvinistische Republiek, meer bepaald in het begin van de maand juli 1578, roofden de Geuzen sommige kerksieraden. Hetzelfde gebeurde op 8 februari 1579 door een bende met aan het hoofd Jan de Rijcke.

In de jaren 1577-1578 braken de beeldenstormers het grootste deel van de kerk af omdat ze te dicht bij de stadsversterking stond. Enkel de toren, een paar muren en de gevel stonden toen nog overeind.

Op initiatief van de pastoors Lieven Van der Schueren en Michiel Zachmoorter werd tussen 1584 en 1615 werk gemaakt van een geleidelijke opbouw. Talrijke keren onderbrak men echter de werken. Voor de kerkdiensten week men ondertussen achtereenvolgens uit naar de Poortakkerkapel, het Rijke Gasthuis en het klooster van Galilea.

In 1588 kwam de middenbeuk klaar zodat de erediensten erin konden doorgaan. Een hevige storm blies op tweede Paasdag 1606 een deel van het dak weg waarbij het gebouw dreigde in te storten. De toestand verergerde nog toen een nieuwe orkaan in 1613 kwam opzetten.

Tot dan toe hadden de wederopbouwers slechts hun toevlucht gezocht tot lapmiddelen. Voor pastoor Michiel Zachmoorter was echter de maat vol. Hij besloot een nieuwe kerk te laten bouwen.

Vanaf 1615 week men voor de parochiediensten terug uit naar het Rijke Gasthuis. De eerstesteenlegging voor de wederopbouw van de drie beuken en het transept door Dom Arsene, prelaat van de Sint-Pietersabdij - die het patronaatschap had overgenomen van de inmiddels afgeschafte Sint-Baafsabdij, greep plaats in 1616.

Voor de financiering van de werken stonden de aartshertogen Albrecht en Isabella, bij octrooi van 27 augustus 1616, een belasting op de wijn toe, het zogenoemde "Stuiverken ten Tappe". Deze belasting moest telkens vernieuwd worden en bleef bestaan tot men ze op 10 december 1683 afschafte en verving door de belasting op het achtste deel van één stuiver op elke zak graan die in Gent werd verbruikt en die vroeger aan de Sint-Michielskerk toebehoorde.

Bisschop Jacques Boonen wijdde op 15 oktober 1618 het vernieuwde kerk-schip in.

Infante Isabella legde op 30 november 1625, in aanwezigheid van bisschop Antoon Triest, de eerste steen van het koor. Diezelfde bisschop genoot de eer het nieuwe koor in te wijden op 14 maart 1655.

De gewelven kwamen ten slotte klaar in 1685.

In 1758 plaatste men een nieuwe koorafsluiting die omstreeks 1838 vervangen werd door een ijzeren hek.

De St.-Martinuskerk. Interieur met preekstoel en orgel.

De Fransen sloten de kerk in 1798. Drie klokken kon men nog tijdig verbergen in de stenen oliemolen van Pieter Blommaert in de Nieuwe Wandeling, waar de bezetter ze op 3 maart 1799 ontdekte en wegvoerde.

Na 4 jaar, in 1802, werd de kerk terug opengesteld maar nu als hulpkerk van Sint-Michiels.

Van 9 september 1809 tot 17 september 1810 moest de pastoor voor het verzorgen van de parochiale diensten beroep doen op de Karmelietenkerk in de Burgstraat. Toen deed de Sint-Martinuskerk achtereenvolgens dienst als anexe van het nabijgelegen Krijgshospitaal en daarna als hooimagazijn. In die periode verwijderde men de kerkmeubelen.

Na de Belgische onafhankelijkheid degradeerde de overheid de kerk tussen 1831 en 1835 nog maar eens tot krijgshospitaal. Weer zag de pastoor zich genoodzaakt uit te wijken naar de kerk van de Discalsen.

In 1844 werden drie nieuwe klokken, gegoten in het metaalbedrijf Phoenix, buiten de Brugse Poort, in de toren gehangen.

Herstellingen aan de daken en de toren alsook het aanbrengen van het torenuurwerk vonden plaats tussen 1860 en 1870. In 1855 bouwden de gebroeders Ibach uit Barmen in Duitsland een nieuw orgel.

De witmarmeren altaren van het H. Kruis en Sint-Barbara werden respectievelijk geplaatst in 1870 en 1871, die van O.L.Vrouw en Sint-Maarten in 1873.

Tussen 1903 en 1907 restaureerde men de kerk grondig onder leiding van architect Modeste de Noyette. Daarbij onderging het gebouw heel wat wijzigingen.

De architecten De Braekeleir en P. en E. De Vloed namen de leiding van de laatst uitgevoerde herstellingen in 1975.

Naast werken van F. Pilsen, Antoon van den Heuvel, J. Janssens en Le Plat, bezit de kerk nog een "Laatste avondmaal" van Jan van Cleef.

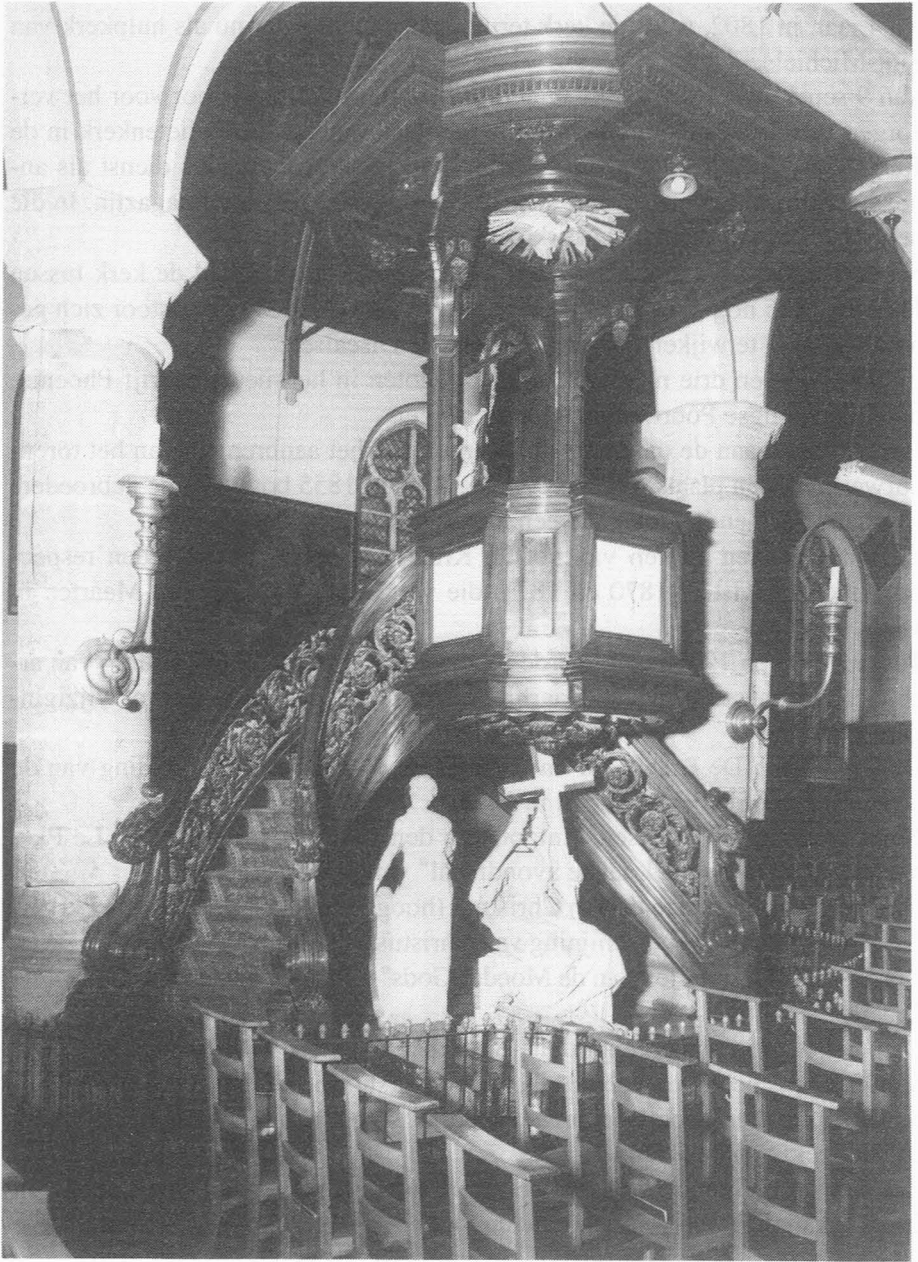
De doeken "De verrijzenis van Christus" (hoogaltaar), "Christus aan het kruis" (H. Kruisaltaar), "De verschijning van Christus aan Maria Magdalena", "De H. Blasius" en "De smarten van de Moeder Gods" zijn van de hand van Gaspar de Craeyer.

De preekstoel in mahoniehout uit 1840-1841 ontwierp M.J. Franck.

Mathias Zens beeldhouwde de eikenhouten afsluiting van het doksaal, de lambrisering, de vier biechtstoelen, het gepolychromeerd beeld van de H. Barbara en het beeld van de H. Jozef.

Het nieuw orgel dateert uit 1986 en werd gebouwd door de firma Loncke uit Esen-Diksmuide. De bruikbare delen van het vroegere orgel van Anneessens uit Menen werden er in verwerkt. De orgelkast is van d'Havé uit Eeklo.

Tenslotte vermelden we nog dat de Sint-Martinuskerk door het K.B. van 13 oktober 1943 toegevoegd werd aan de lijst van de beschermde monumenten.

De St.-Martinuskerk. De Preekstoel.

HULPKAPEL DE GOEDE HERDER - Neermeerskaai

Afhankelijk van de Sint-Martinuskerk werd aan de Neermeerskaai een hulpkapel opgericht toegewijd aan De Goede Herder. De bouw ving aan in het voorjaar van 1969.

Nog datzelfde jaar, op 5 december, werd ze gewijd en opengesteld voor het publiek.

BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4 nb zw - Stad Gent, p. 104/109.
- Decavele Johan: De kerk van Sint-Martinus, in: Duizend jaar Ekkergerm, Gent, 1974, p. 111/137.
- Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten en landschappen in Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent. Gent, 1992, p. 79.

SINT-THERESIA VAN HET KIND JEZUSKERK - Boomstraat

De huidige Sint-Theresiaparochie maakte oorspronkelijk deel uit van Sint-Jan Baptist.

Doordat de parochiebevolking gestadig aangroeide zag pastoor Albert Van Brabandt zich genoodzaakt uit te kijken naar een oplossing. In de Boomstraat kocht hij een stuk grond om er een kerk en een school op te bouwen. Reeds in 1924 werd de school opgericht.

Na een reeks moeizame onderhandelingen keurde men het plan goed voor het bouwen van een nieuwe kerk.

Voor het ontwerp deed men beroep op architect Edgard Van Hoecke. Het werd goedgekeurd op 7 mei 1920.

In 1925 werd Theresia van Lisieux heilig verklaard. Het lag dan ook min of meer voor de hand dat men de nieuwe kerk toewijdde aan deze heilige.

Mgr. Coppieters legde op 18 september 1927 de eerste steen. Het blauwarduinen blok vond een plaats in de achtermuur van het koor.

Nog datzelfde jaar, meer bepaald op 6 december, erkende de Staat Sint-Theresia als zelfstandige parochie. Op dat ogenblik telde ze 5176 inwoners. Nu zijn dat er ongeveer 7000.

Op 29 april 1928 werd Arsène Van Brabant tot eerste pastoor benoemd.

De eerste wijding van de kerk vond plaats op 16 september 1928. Vier jaar later, op 19 juli 1932 - in volle Gentse Feesten, kwam Mgr. Coppieters naar Sint-Theresia voor de plechtige inwijding.

Eind 1988 startten de werken voor de bouw van de winterkapel die tevens dienst doet als doopkapel.

Het beeld van de H. Theresia en de veertien kruiswegstaties zijn van de hand van de Gentse beeldhouwer Aloïs De Beule.

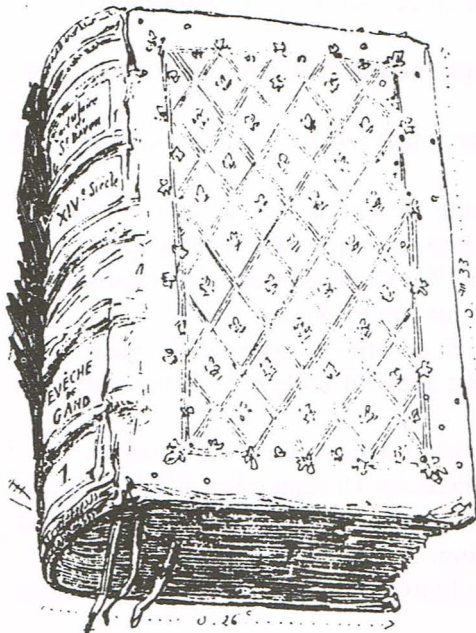
BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4 nc - Stad Gent, p. 16/17.
- Brochure: Een halve eeuw parochielevens (s.n., s.l., s.d.).
- Uit ons gedenkboek. 100 jaar St.-Jan-Baptist. De bewogen geschiedenis van een kerk. (s.n., s.l., s.d.).

DAVID MAES
(t vervolgt)

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE NR. 43

Op 15 december 1897 stelde Aphonse Diegerick in de rubriek "Handschriften - Staatsarchief. St-Baafsfonds, N° 1 - XIVE eeuw" in het Frans een fiche op over

Het Oudste Oorkondenboek van de St-Baafsabdij

De hiernaast afgebeelde tekening stelt het oudste oorkondenboek van de St-Baafsabdij voor.

Dit prachtig handschrift op perkament, in-folio, is ingebonden in wit kalfsleer: de koperen sloten ontbreken spijtig genoeg.

Het telt 210 bladzijden mooi handschrift van de XIVE eeuw dat de tekst reproduceert van meer dan 600 stukken, keizerlijke, koninklijke en prinselijke privileges, pauselijke bullen, charters betreffende de St-Baafsabdij.

Dit manuscript werd geschreven vóór het einde van de XIVE eeuw.